

Romane og romanifolket – og språka deira

Rolf Theil, Langesund rotaryklubb, 18. september 2024

“Sigøynarane”

- Le rom
- Romane
- Romfolka

“Dei reisande”

- **Vandriane**
- **Tavringane**
- **Romani-sælane**

- **Taterane**
- **Romanifolka**
- **Fantane**
- **Splintane**

Aleksandersen

Karlsen

Klemetsen

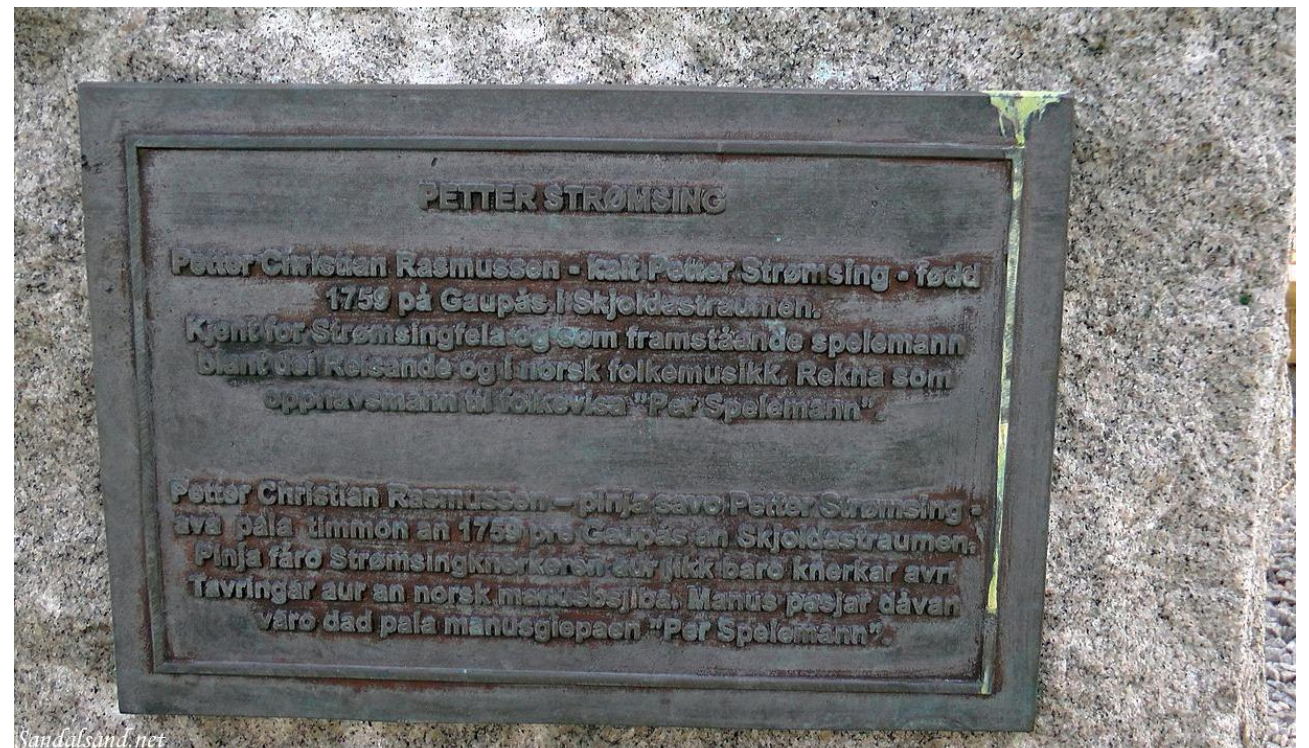

Akselsen

Petter Kristian Rasmussen Strømsing (1759-1836) Tipp-tipp-tipp-tipp-oldefaren min.

PETTER STRØMSING

Petter Christian Rasmussen - kalt Petter Strømsing - fødd
1759 på Gaupås i Skjoldastraumen.

Kjent for Strømsingfela og som framstående spelemann
blant dei Reisande og i norsk folkemusikk. Rekna som
opphavsmann til folkevisa "Per Spelemann".

Petter Christian Rasmussen - pinja savo Petter Strømsing -
ava pala timmon an 1759 pro Gaupås an Skjoldastraumen.

Pinja fáro Strømsingknærkenen aur jikk baro knærkar avri
Tavringar aur an norsk manusbsjiba. Manus pasjar dávan
váro dad pala manusglepaen "Per Spelemann".

Nasjonale minoriteter

- **Noreg har fem nasjonale minoritetar:**
  - **Kvener**
  - **Jødar**
  - **Skogfinnar**
  - **Romar (sigøynarar)**
  - **Romanifolk / taterar**
- **Nasjonal minoritet ≠ urfolk**
- **Berre samane har status som urfolk***
  - * Eit urfolk er eit folk med tilhald i eit område frå før det blei kolonisert av eller innlemma i ein stat dominert av andre folkegrupper.
  - Dei nasjonale minoritetane kom til ein eksisterande stat.

Minoritets- språka i Noreg

- **Noreg har gitt desse språka status som minoritetsspråk:**

- 1. samisk**
  - i. nordsamisk**
  - ii. lulesamisk**
  - iii. sørsamisk**

- 2. kvensk**

- 3. romanes**
(valakisk romani)

- 4. romani**
(norsk romani)

- **Noreg godkjende den europeiske Minoritetsspråk-pakta i 1993**
- **Ho gjeld frå 1998**

**SAME
HISTORISKE
OPPHAV**

Språket til romane (sigøynarane)

Språket til romanifolket/taterane

ROMANTALANDE PÅ 1000-1300-talet

Rom på 1300-1500-talet

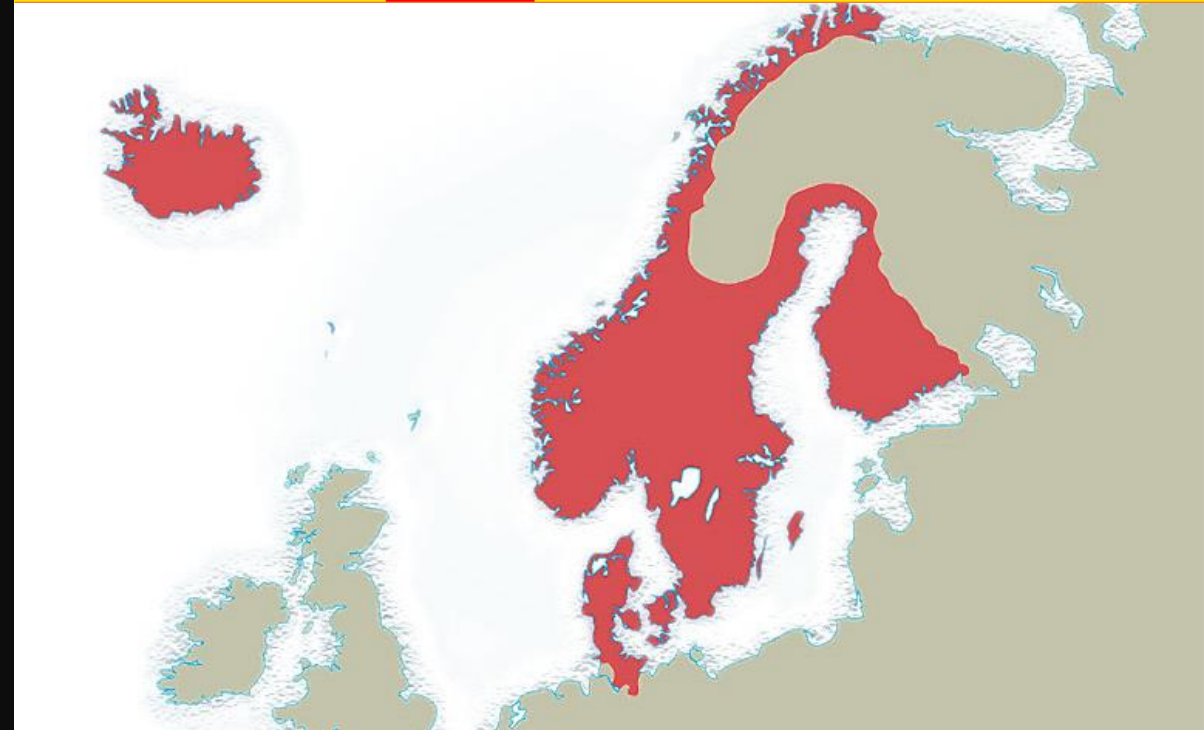

Kalmarunionen 1389/97–1521

Romani-talende folk kom første gong til Norden tidleg på 1500-talet.

- København 1505
  - Stockholm 1512
  - Noreg truleg nokre år etter Sverige
  - Åland 1555
-

taterar

mustalaiset

mustlased

tattare

čigāni

čigonai

Cygany

cygany

tsigeyner

Cyganie

cygany

gypsies

zigeuners

Zigeuner

tsiganes

cigányok

čigani

ciganos

gitanos

ijitoak

zingari

čigani

tsingáni

Krim-r.

bošebi

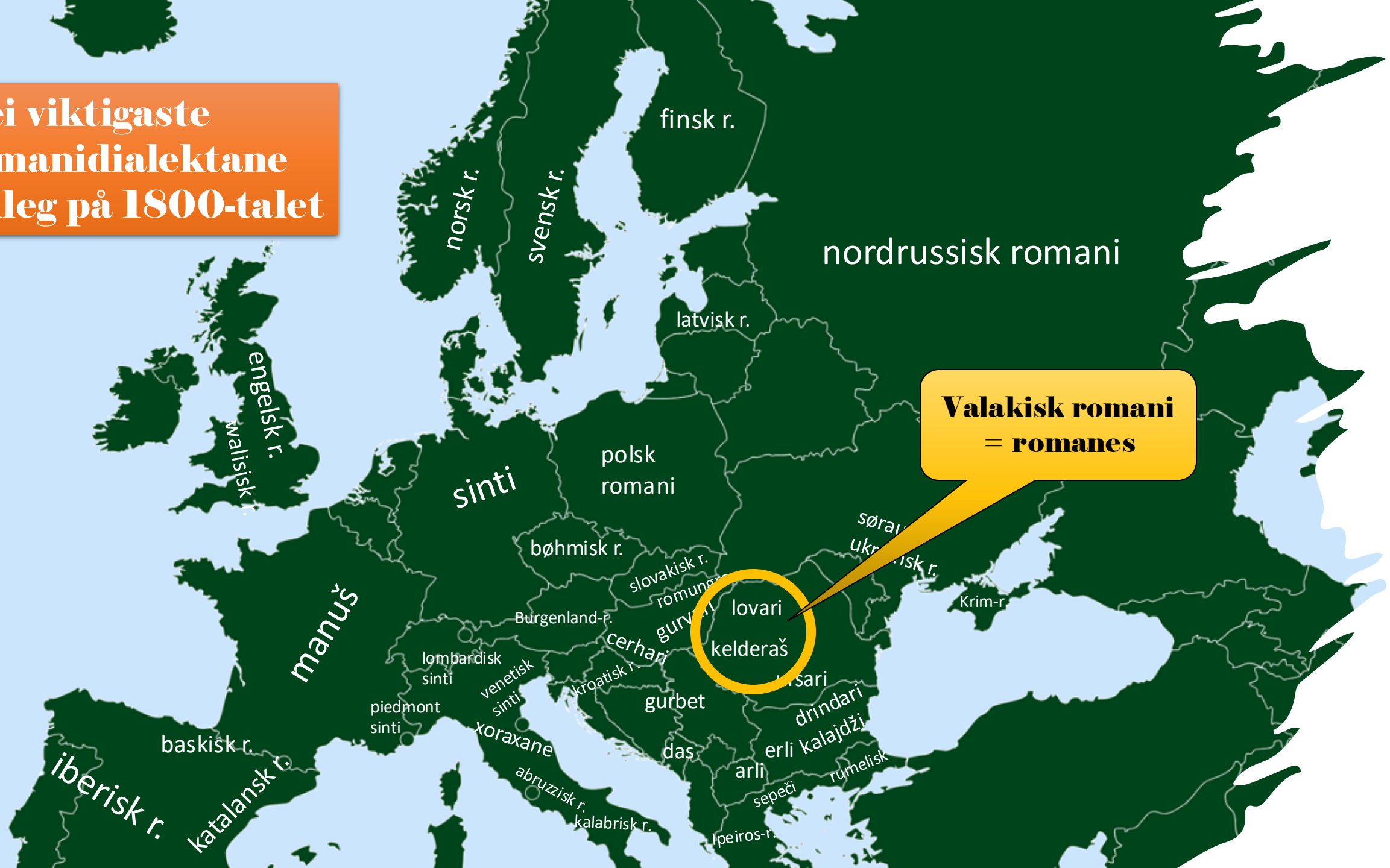
çingeneler

**Dei viktigaste
romanidialektane
tidleg på 1800-talet**

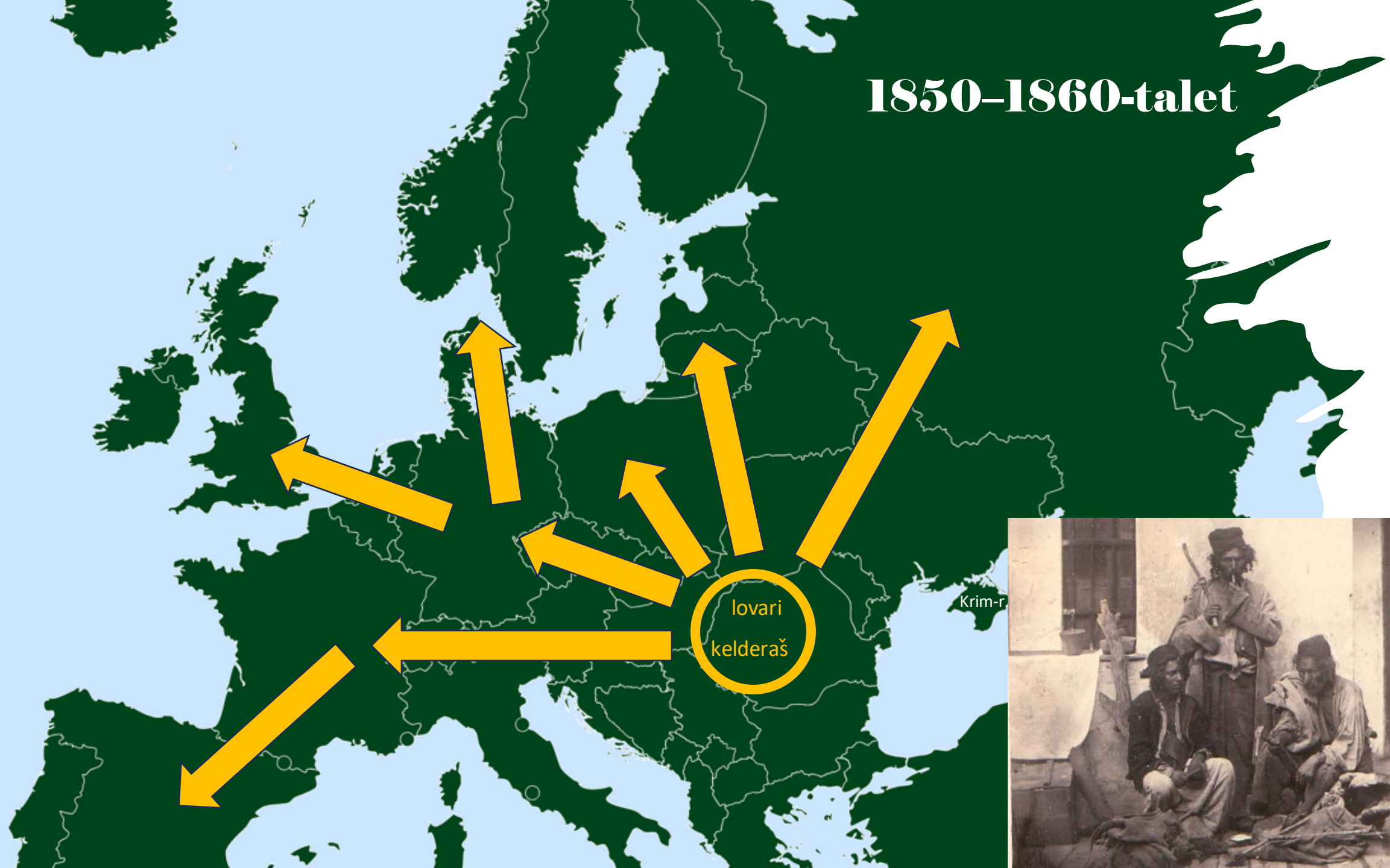
**Dei viktigaste
romanidialektane
tidleg på 1800-talet**

**Valakisk romani
= romanes**

1850–1860-talet

Krim-r

**Norsk romani og
valakisk romani
(romanes)**

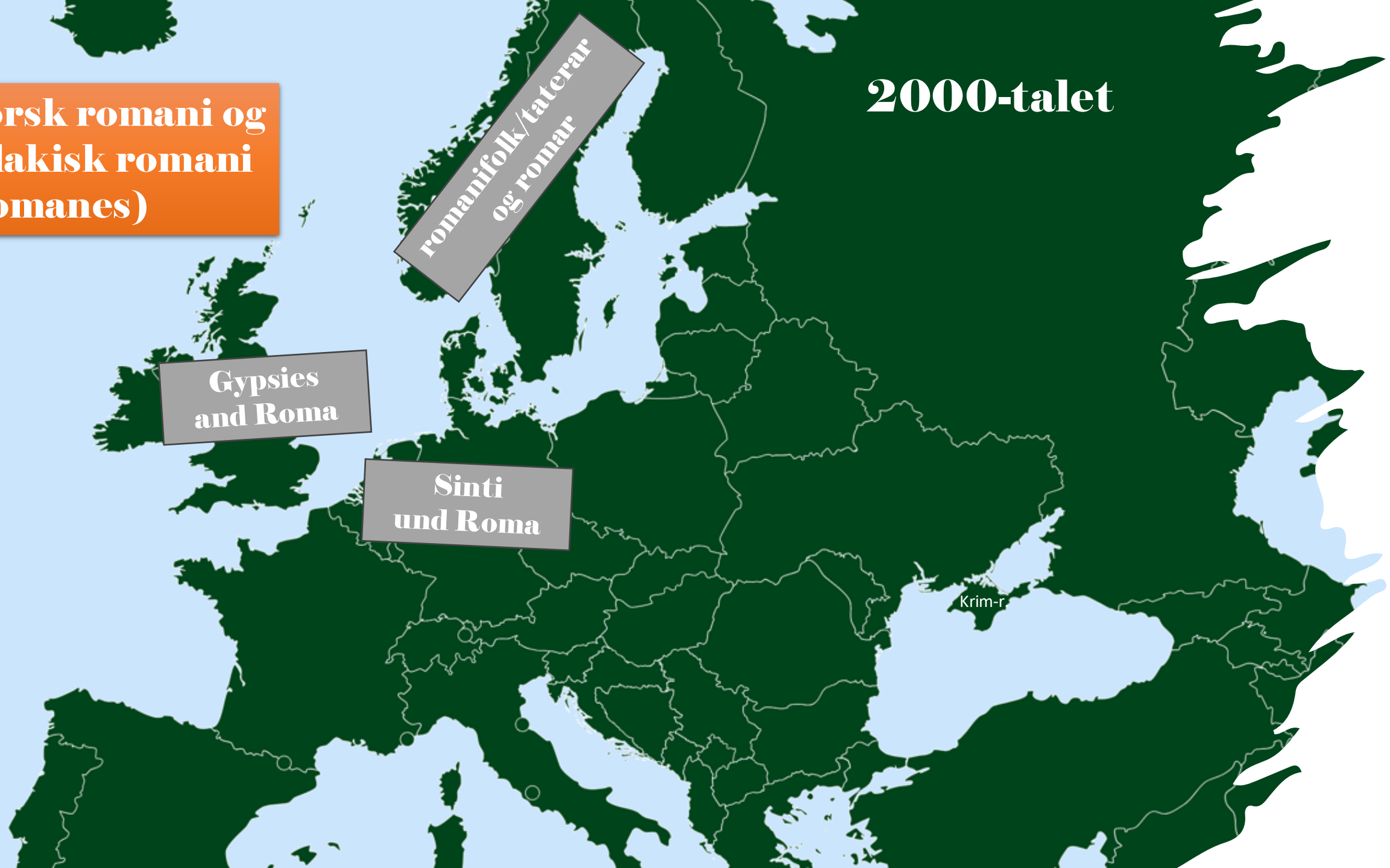
**romanifolk/taterar
og romar**

**Gypsies
and Roma**

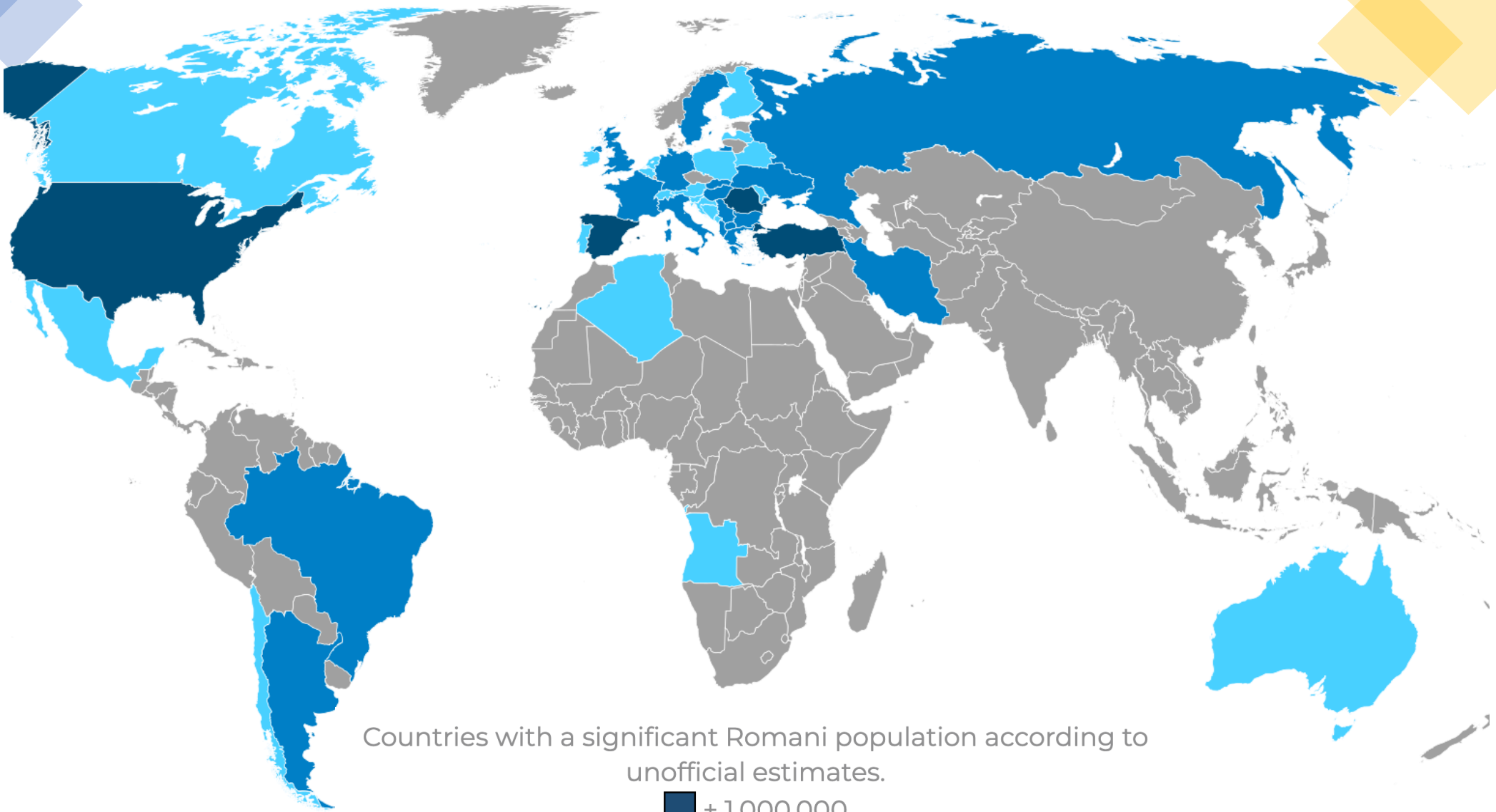
**Sinti
und Roma**

2000-talet

Krim-r

Countries with a significant Romani population according to unofficial estimates.

- + 1,000,000
- + 100,000
- + 10,000

Nokre gloser frå **romani** og **romanes**

sjero

shero

‘hovud’

ka-

xa-

‘ete’

latjo

lasho

‘god’

jakk

jakh

‘auge’

dikk-

dikh-

‘sjå’

sjukkar

shukar

‘pen’

nak

nakh

‘nase’

sjunn-

shun-

‘høyre’

baro

baro

‘stor’

moi

muj

‘munn’

rakkr-

raker-

‘snakke’

tikkno

cigno

‘liten’

Romani og romanes

- **Norsk**
  - **Jenta** kjøpte ein **liten** hund.
- **Romani**
  - **Tjeia** tjinna jikk **tikkno** jukklo.
- **Romanes**
  - **I shej** kindas ekh **cigne** zhukles.
- **Urromani**
  - **I čhaj** kindas jekh **tikne** džukles.
-

Romanes **zhuklo** og romani **jukklo**

• **ROMANES**

• **ZHUKLO**

- **SG NOM**   **zhukel**
- **SG OBL**   **zhukles**
- **PL NOM**   **zhukel**
- **PL OBL**   **zhuklen**

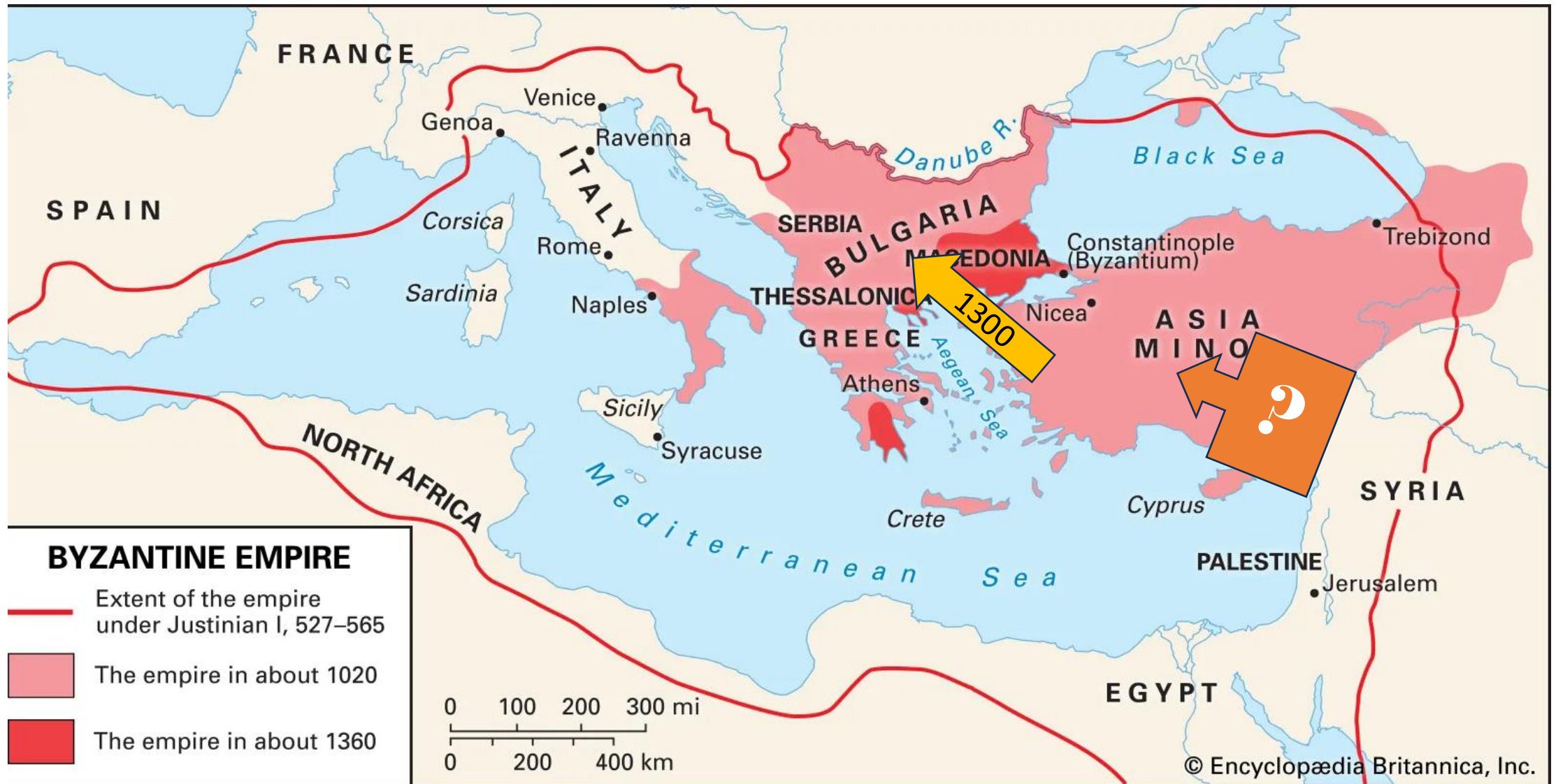
• **ROMANI**

• **JUKKLO**

- **SG UB**   **jukklo**
- **SG B**   **jukklon**
- **PL UB**   **jukkloar**
- **PL B**   **jukkloane**

KVAR KOM DEI ROMANTITLANDE OPPHAVLEG FRÅ?

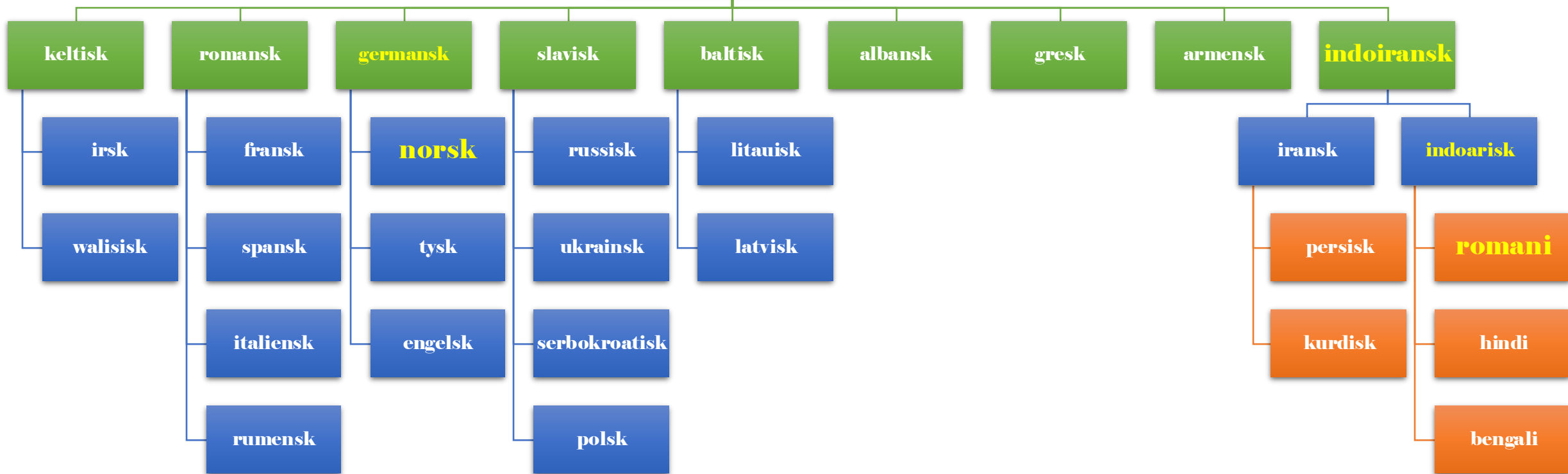

Samanlikning med hindi/urdu og sanskrit

romani	romanes	hindi/urdu	sanskrit	norsk
sjero	shero	sir	çiras	<i>hovud</i>
jakk	jakh	ã:kh	a:kṣi	<i>auge</i>
tjibb	shib	ḍzi:bh	ḍzihva:	<i>tunge</i>
moi	muj	mũh	mukham	<i>munn</i>
vasjt	vast	ha:th	hastah	<i>hand</i>
tudd	thud	du:dh	dugdham	<i>mjølkk</i>
matjo	masho	matḥli	matsjah	<i>fisk</i>
sapp	sap	sã:p	sarpah	<i>orm</i>
jagg	jag	a:g	agnih	<i>eld</i>
tjår	chor	tḥo:r	tḥo:r	<i>tjuv</i>

indoeuropeisk

3

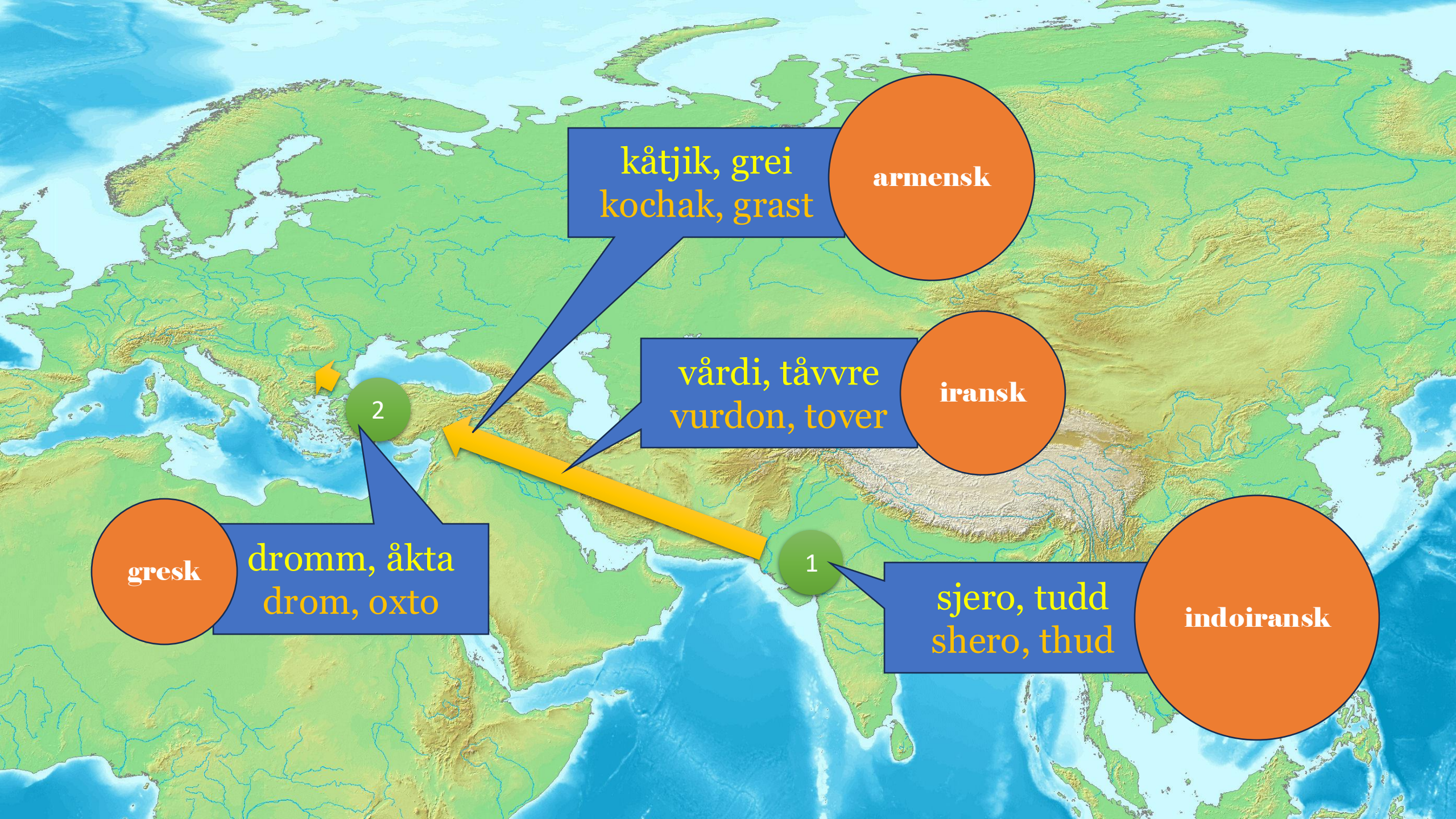
rundt år 1300 e. Kr.

2

1

rundt år 1000 e. Kr.

armensk

kåtjik, grei
kochak, grast

iransk

vårdi, tåvvre
vurdon, tover

indoiransk

sjero, tudd
shero, thud

gresk

dromm, åkta
drom, oxta

armensk

iransk

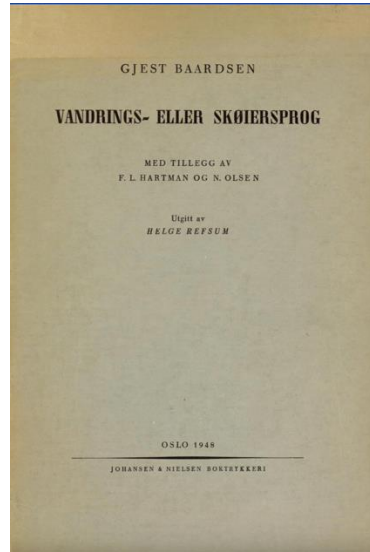
indoiransk

gresk

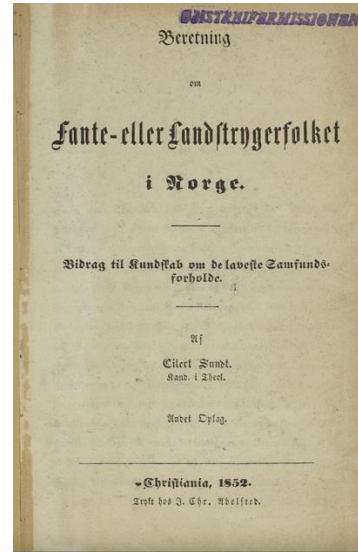

**TIDLEGARE LITTERATUR
OM ELLER PÅ NORSK ROMANI**

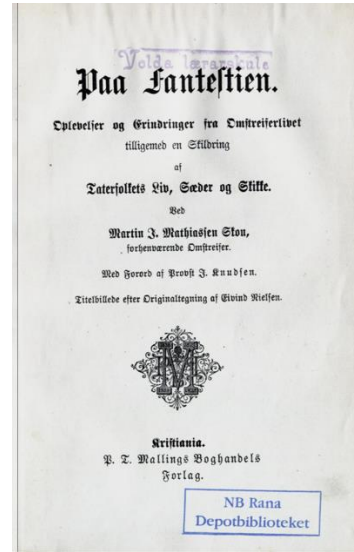
1840-talet / 1948

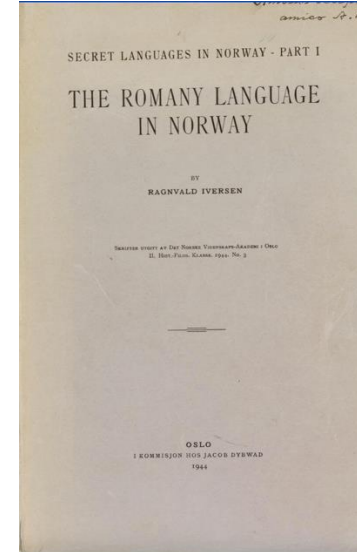
1850 / 1852

1893 / 1917

1944

1945

1993

2000

2001

2001

2014

2023

Prasjtrarn vâsjnus

Bilen vår

Det var ikke så mange som hadde bil da jeg var liten, men den vi hadde var fin. Den var nesten som en bobil for det var hytte på den, og i den hadde vi seng, matkiste, dør og stort fint vindu med gardin. Bilen het T-Ford, også hadde den en stor sveiv foran ved panseret.

Noen ganger stoppet bilen og da måtte vi ut og sveive. Og da sa pappa:

"Kan du være så snill å hjelpe pappa å starte bil?"

"Ja, det skal jeg gjøre, men da vil jeg ha is."

"Ja, du skal få is."

"Får jeg sånn stor is da?"

"Ja, du skal få den største isen, bare du gir gass når jeg sveiver," sa pappa.

Og det gjorde jeg.

Veiene var ikke fine da jeg var liten. De var smale, svingete, humpete og noen steder litt nifse. Mamma likte ikke de bratte svingete veiene, så når vi skulle kjøre bratte bakker tok hun hånda mi, dro meg ut av bilen, også gikk vi opp og ned alle bakkene.

Dåva asja tji bute som kamma prasjtrar ninna mero asja tikkno, prasjtrarn honka sjukkar. Dåva asja som låddipa pre tradrarn. Dåva kamma våddro, kabem-kastrine, budar å jikk baro sjukkart ali. Tradrarn karas T-Ford, dåva kamma jikk baro sveiv pre naken.

Vavrie våltar jadde dåva bengalot. Prasjtrarn jadde tji.

Ninna putja daden:

"Ava dero kei å hilprer mero, så tradrarn jar?"

Ninna putja mero daden om tjulma-smittina:

"Ler mero jikk baro savo, daden?"

"Ehe, dero ler dåva baroaste. Hilpra mero ninna så tradrarn jar," rakkra daden.

Å dåva tjera mero.

Dråmmane asja tji sjukkra ninna mero asja tikkno. Dråmmane asja kerja å tikknoe, kamma but tikkno barr å honka trasj å tradra pre. Dakri asja trasj, savoe kerja dråmmar. Dakria ledde vasjten meros, ledde mero avri prasjtrarn, ninna jadde mero å dakria dråmmen oppri å teli.

Bilen vår

Det var ikkje så mange som hadde bil då eg var lita, men den vi hadde var fin. Han var nesten som ein bubil, for det var hytte på han, og i den hadde vi seng, matkiste, dør og stort fint vindauge med gardin. Bilen heitte T-Ford, og han hadde ei stor sveiv framme ved panseret.

Somme tider stoppa bilen og da måtte vi ut og sveive. Og då sa pappa:

"Kan du vere så snill å hjelpe pappa å starte bil?"

"Ja, det skal eg gjere, men då vil eg ha is."

"Ja, du skal få is."

"Får eg sånn stor is då?"

"Ja, du skal få den største isen, berre du gjev gass når eg sveivar," sa pappa.

Og det gjorde eg.

Vegane var ikkje fine då eg var lita. Dei var smale, svingete, humpete og nokre stader litt nifse. Mamma likte ikkje dei bratte svingete vegane, så når vi skulle køyre bratte bakkar, tok ho handa mi, drog meg ut av bilen, og så gjekk vi opp og ned alle bakkane.

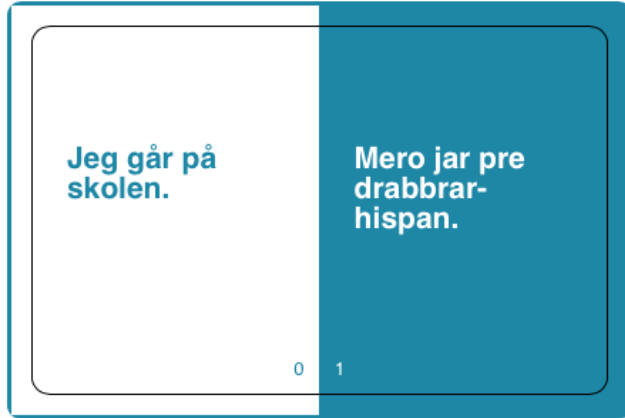

2024

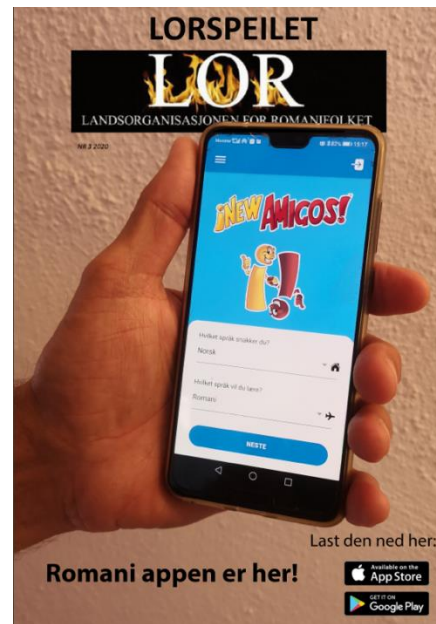
Kurs i romani

Språkapp utvikla av

- New Amigos
- Landsorganisasjonen for romanifolket
- Rolf Theil

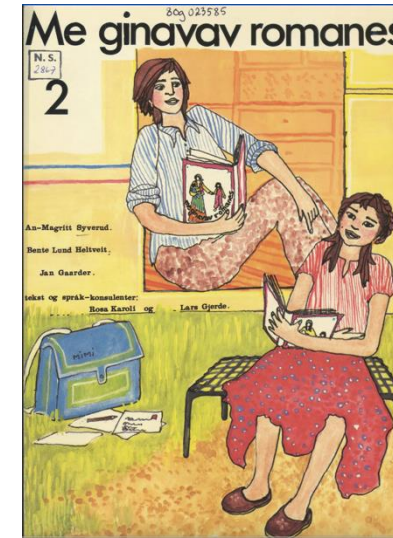
NEW AMIGOS!

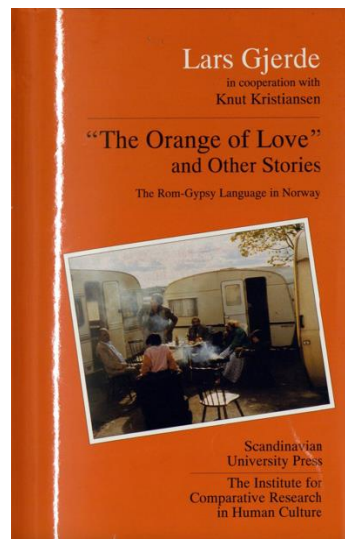
**TIDLEGARE LITTERATUR
OM ELLER PÅ ROMANES**

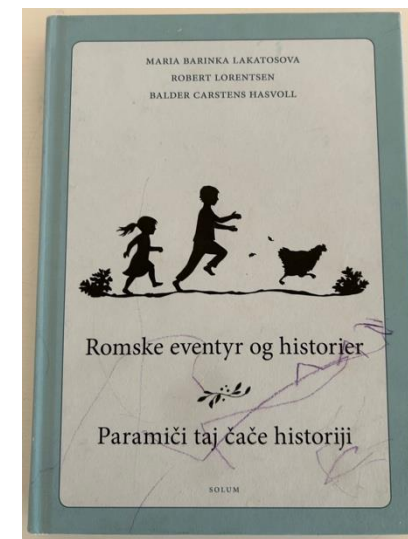
1979

1979

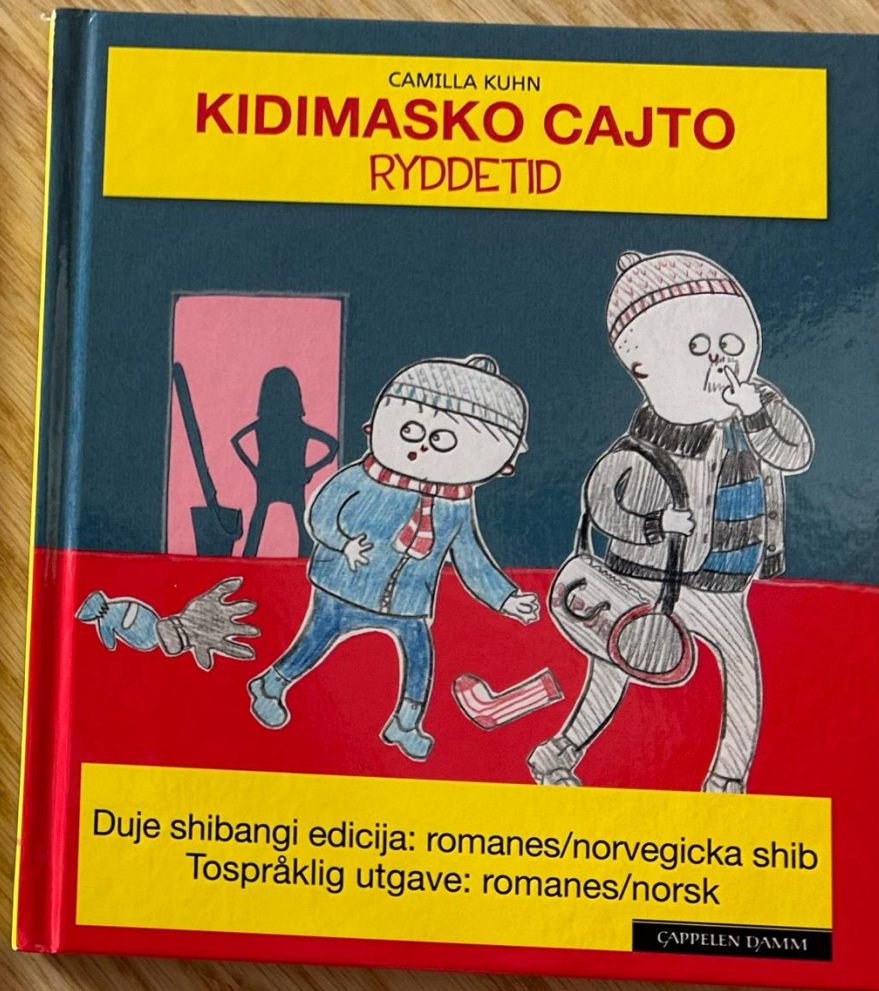
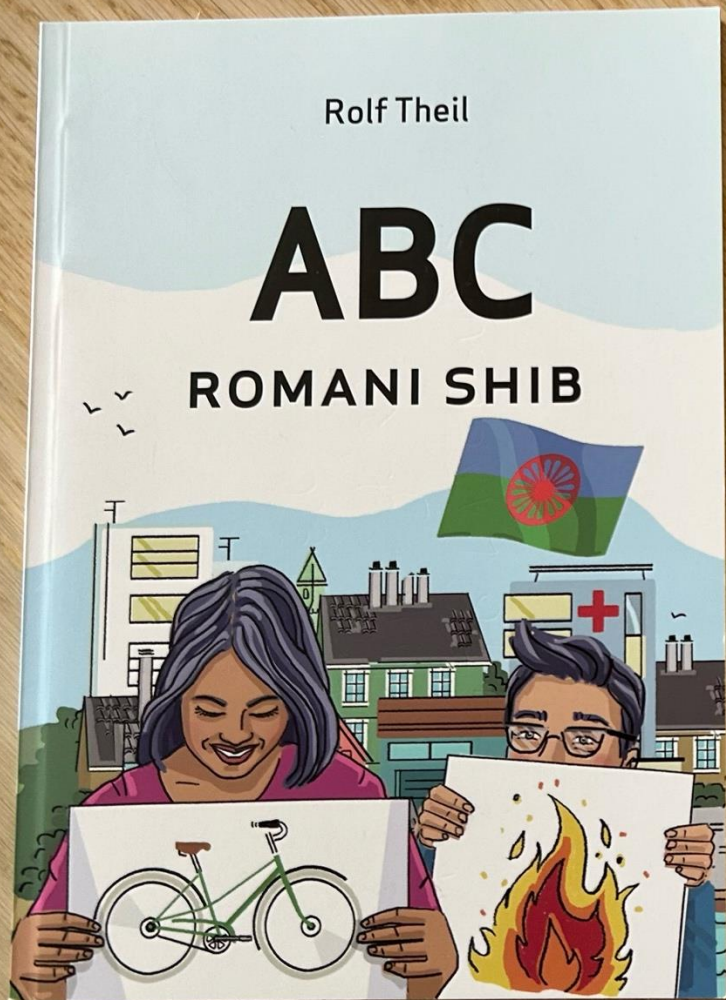

1994

2016

Ff

Ff Ff

FLASHA flasha
FLASHA flasha

FORO foro
FORO foro

FIRIZI firizi
FIRIZI firizi

FURKA furka
FURKA furka

FLAGA flaga
FLAGA flaga

Zha andre ando nettressurs taj ker o bajo 17

EFTA SANE ZHIRAFURA efa sane zhirafura
EFTA SANE ZHIRAFURA efa sane zhirafura

SHOV BARE ELEFANTURA shov bare elefantura
SHOV BARE ELEFANTURA shov bare elefantura

Zha andre ando nettressurs taj ker o bajo 18

Rolf Theil

ROMANI SHIB

Gramátika la romana shibáki
Romsk grammatikk

Novus forlag
Oslo 2026

But parkla!
Najis tumenge!
Mange takk!

